

Alavuden yläkoulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, Alavuden kaupunki

2023-2026

Päivitetty 9.10.2025

1. Aluksi

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittaa kouluja ja oppilaitoksia laatimaan tasa-arvosuunnitelman. Yhdenvertaisuuslaki edellyttää, että kouluilla ja oppilaitoksilla pitää olla suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Tasa-arvoisessa ja yhdenvertaisessa koulussa ei saa esiintyä syrjintää sukupuolen tai muun henkilöön liittyvän syyn, kuten iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Suomen perustuslaissa yhdenvertaisuuden periaate viittaa sekä syrjinnän kieltoon että ihmisten yhdenvertaisuuteen lain edessä. Yhdenvertaisuuslaki, rikoslaki, tasa-arvolaki ja työlainsäädäntö tarkentavat syrjinnän kieltä eri elämänalueilla.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen kouluissa tarkoittaa sitä, että kaikkia oppilaita kohdellaan mahdollisimman tasapuolisesti ja syrjimättömästi koulupäivän kaikissa tilanteissa. Koulussa laadittavan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoituksena on edistää tasavertaista ja syrjimätöntä organisaatiokulttuuria. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla varmistetaan, että koulussa tehdään järjestelmällistä tasa-arvotyötä ja perusasiat on kirjattu samanlaisina.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisessä ei ole kyse vain oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta, vaan myös edellytysten luomisesta viihtyisän ja motivoivan oppimisympäristön syntymiseksi. Kun kaikkien osaamista ja työtä arvostetaan oikeudenmukaisesti, edistää se oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä.

Tavoitteena on tasa-arvoinen, yhteistyökykyinen sekä tuloksekas työympäristö, jossa tasa-arvo on osa koko toimintakulttuuria. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on kaikkien koulun jäsenten velvollisuus. Erityisesti koulun johdon ja henkilökunnan sitoutuminen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäviin tavoitteisiin ja toimenpiteisiin on tärkeää. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman perimmäinen tarkoitus on, että tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ajatuksena ja tavoitteena saataisiin luontevasti sisällytettyä kaikkeen toimintaan.

Koulun toiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi keskeisiä kehittämisalueita ovat

- syrjinnän tunnistaminen
- syrjintään puuttuminen
- toiminnan ja käytäntöjen vaikutusten arviointi ja yhdenvertaisuutta edistävien toimenpiteiden toteutuminen
- osallisuuden lisääminen.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista vaikeuttaviin asenteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota. Syrjivät asenteet ovat usein tiedostamattomia ja syrjivät rakenteet vaikeasti havaittavissa. Tarvitaan asenteellisia muutoksia tiedostamisen kautta, jotta vaikutuksista saadaan pysyviä.

Tasa- arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään tarvittaessa, mutta vähintään kolmen vuoden välein. Tätä suunnitelmaa täydentävät koulujen oppilashuoltosuunnitelmat ja tähän suunnitelmaan tehdyt yksilölliset täydennykset.

2. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman tarkoitus

Poimintoja yhdenvertaisuuteen, tasa-arvoon ja syrjintään liittyvästä lainsäädännöstä

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325

6 § Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

8 §

Syrjintä

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä.

9 §

Positiivinen erityiskohtelu

Sellainen oikeasuhtainen erilainen kohtelu, jonka tarkoituksena on tosiasiallisen yhdenvertaisuuden edistäminen taikka syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäiseminen tai poistaminen, ei ole syrjintää.

10 §

Välitön syrjintä

Syrjintä on välitöntä, jos jotakuta kohdellaan henkilöön liittyvän syyn perusteella epäsuotuisammin kuin jotakuta muuta on kohdeltu, kohdellaan tai kohdeltaisiin vertailukelpoisessa tilanteessa.

13 §

Välillinen syrjintä

Syrjintä on välillistä, jos näennäisesti yhdenvertainen sääntö, peruste tai käytäntö saattaa jonkun muita epäedullisempaan asemaan henkilöön liittyvän syyn perusteella, paitsi jos säännöllä, perusteella tai käytännöllä on hyväksyttävä tavoite ja tavoitteen saavuttamiseksi käytetyt keinot ovat asianmukaisia ja tarpeellisia.

14 §

Häirintä

Henkilön ihmisarvoa tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukkaava käyttäytyminen on häirintää, jos loukkaava käyttäytyminen liittyy 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun syyhyn ja käyttäytymisellä luodaan mainitun syyn vuoksi henkilöä halventava tai nöyryyttävä taikka häntä kohtaan uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri.

Työnantajan menettelyä on pidettävä syrjintänä, jos työnantaja saatuaan tiedon siitä, että työntekijä on joutunut työssään 1 momentissa tarkoitetun häirinnän kohteeksi, laiminlyö ryhtyä käytettävissään oleviin toimiin häirinnän poistamiseksi.

15 §

Kohtuulliset mukautukset vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi

Viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa asioida viranomaisissa sekä saada koulutusta, työtä ja yleisesti tarjolla olevia tavaroita ja palveluita samoin kuin suoriutua työtehtävistä ja edetä työuralla.

Mukautusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi 1 momentissa tarkoitetun toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Työnantajan on pyynnöstä viipymättä annettava kirjallinen selvitys menettelynsä perusteista vammaiselle, joka katsoo kohtuullisten mukautusten epäämisen vuoksi tulleen syrjityksi työtä tai virkaa hakiessaan taikka työ- tai virkasuhteessa.

16 §

Vastatoimien kieltö

Henkilöä ei saa kohdella epäsuotuisasti eikä hänelle kielteisiä seurauksia aiheuttavalla tavalla sen vuoksi, että hän on vedonnut tässä laissa säädettyihin oikeuksiin tai velvollisuuksiin, osallistunut syrjintää koskevan asian selvittämiseen taikka ryhtynyt muihin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden turvaamiseksi.

1.6.2023 voimaan astunut yhdenvertaisuuslain osittaisuudistus, joka tarkentaa lakia seuraavasti:

Häirinnän määritelmä muuttuu siten, että häirintä voi kohdistua yksilön lisäksi myös ihmisryhmään. Lisäksi varhaiskasvatuksen järjestäjän ja palveluntuottajan sekä koulutuksen järjestäjän vastuuta puuttua tiedossaan olevaan häirintään selkeytetään. Uudistetun lain mukaan asia voidaan viedä käsiteltäväksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakuntaan ilman, että asiassa on nimetty uhri. Lisäksi yhdenvertaisuus- ja tasa-arvolautakunta voi suosittaa hyvityksen maksamista syrjinnän tai vastatoimien kohteeksi joutuneelle.

Yhdenvertaisuuslain mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden ja palvelujen tarjoajan on tehtävä toiminnassaan kohtuullisia mukautuksia vammaiselle henkilölle. Uudistetussa yhdenvertaisuuslaissa kohtuullisia mukautuksia koskevaa pykälää tarkennetaan. Kohtuullisia mukautuksia arvioitaessa otettaisiin ensisijaisesti huomioon vammaisen henkilön tarpeet.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta – uusimpia muutoksia

5 § (19.1.2023/101)

Tasa-arvon toteuttaminen koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa
Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla on samat mahdollisuudet varhaiskasvatukseen ja että varhaiskasvatus tukee tämän lain tarkoituksen toteutumista.

Tasa-arvoa edistetään koulutuksessa, opetuksessa ja varhaiskasvatuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.

L:lla 101/2023 muutettu 5 § tulee voimaan 1.6.2023

6 c § (19.1.2023/101)

Sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy
Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen, varhaiskasvatuksen järjestäjien ja palveluntuottajien sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu velvoite tulee ottaa huomioon oppilaitoksen, varhaiskasvatuksen ja työnantajan 5 a, 5 b ja 6 a §:n mukaisia tasa-arvosuunnitelmia valmisteltaessa ja tasa-arvoa edistävästä toimenpiteistä päätettäessä.

7 § (30.12.2014/1329)

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty.

Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) naisten ja miesten asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella.

Välillisellä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

1) eri asemaan asettamista sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun nähden neutraalilta vaikuttavan säännöksen, perusteen tai käytännön nojalla, jos menettelyn vaikutuksesta henkilöt voivat tosiasiallisesti joutua epäedulliseen asemaan sukupuolen perusteella;

2) eri asemaan asettamista vanhemmuuden tai perheenhuoltovelvollisuuden perusteella. Edellä 3 momentissa tarkoitettu menettely ei kuitenkaan ole syrjintää, jos sillä pyritään hyväksyttävään tavoitteeseen ja valittuja keinoja on pidettävä aiheellisina ja tarpeellisina tähän tavoitteeseen nähden.

Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Seksuaalista häirintää ja häirintää sukupuolen perusteella samoin kuin käskyä tai ohjetta harjoittaa sukupuoleen perustuvaa syrjintää on pidettävä tässä laissa tarkoitettuna syrjintänä.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa sanallista, sanatonta tai fyysistä, luonteeltaan seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan henkilön henkistä tai fyysistä koskemattomuutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

Sukupuoleen perustuvalla häirinnällä tarkoitetaan tässä laissa henkilön sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun liittyvää ei-toivottua käytöstä, joka ei ole luonteeltaan seksuaalista ja jolla tarkoituksellisesti tai tosiasiallisesti loukataan tämän henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja jolla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri.

3. Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyön osa-alueet kouluissa

Tasa-arvon tavoite ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Opetus edistää taloudellista, sosiaalista, alueellista ja sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 on sitouduttu sukupuolten tasa-arvon edistämiseen monesta näkökulmasta:

- Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia opinnoissa. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.
- Perusopetus lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta.
- Yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita.
- Opetuksen tulee olla sukupuolitietoista. Jokainen oppiaine edistää sukupuolten tasa-arvoa omalla tavallaan.
- Työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita on täydennetty Opetushallituksen määräyksellä 63/011/2015, joka informoi perusopetuksen järjestäjiä koulukohtaisen toiminnallisen tasa-arvosuunnitelman laadintavelvoitteesta.

Opetuksen järjestäminen

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 todetaan:

Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Perusopetus kartuttaa inhimillistä ja sosiaalista pääomaa. Inhimillinen pääoma koostuu osaamisesta ja sosiaalinen pääoma ihmisten välisistä yhteyksistä, vuorovaikutuksesta ja luottamuksesta. Yhdessä ne edistävät yksilöllistä ja yhteiskunnallista hyvinvointia ja kehitystä. Perusopetuksen tehtävänä on osaltaan ehkäistä eriarvoistumista ja syrjäytymistä sekä edistää sukupuolten tasa-arvoa. Perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineiden opinnoissa sekä lisää tietoa ja ymmärrystä sukupuolen moninaisuudesta. Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja.

Perusopetuksen kulttuuritehtävänä on edistää monipuolista kulttuurista osaamista ja kulttuuriperinnön arvostamista sekä tukea oppilaita oman kulttuuri-identiteetin ja kulttuurisen pääoman rakentamisessa. Opetus lisää ymmärrystä kulttuureiden moninaisuudesta ja auttaa hahmottamaan kulttuureita menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden jatkumoina, joissa jokainen voi itse olla toimijana.

Elämän, toisten ihmisten ja luonnon kunnioittamisen rinnalla korostetaan ihmisarvon loukkaamattomuutta, ihmisoikeuksien kunnioittamista ja suomalaisen yhteiskunnan demokraattisia arvoja, kuten yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Suomen perustuslain ja yhdenvertaisuuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, etnisen tai kansallisen alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, seksuaalisen suuntautumisen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Etelä-Pohjanmaan kouluissa huolehditaan, että oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaanohjausta sekä oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Opetuksessa käytettävät työvälineet, työaineet ja oppimateriaalit ovat kaikkien saatavilla.

Mikäli opetukseen sisältyy leirikouluja, retkiä tai opintokäyntejä, jotka ovat maksullisia, varmistetaan, että kaikilla oppilailla on mahdollisuus osallistua varallisuudesta huolimatta. Oppilaalla on oikeus saada myös maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämä oppilashuolto sekä laissa määritellyt opintososiaaliset edut ja palvelut. Oppilashuollon palveluiden tulee olla yhdenvertaisesti saavutettavissa riippumatta siitä, missä koulussa oppilas opiskelee.

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Kouluissa puututaan kaikenlaiseen kiusaamiseen ja syrjintään ja kasvatetaan oppilaita, jotka eivät kiusaa muita. Kiusaamisen vastaiseen toimintaan on käytössä erilaisia toimenpideohjelmia, joita kunnat/koulut voivat oman linjauksensa mukaisesti käyttää.

Koulun aikuisten toiminnassa otetaan huomioon oppilaan etu, oppilaan oikeus ilmaista näkemyksensä ja tulla kuulluksi sekä oppilaan näkemysten kunnioittaminen sekä hyvinvoinnin edistäminen heidän kehitystasonsa mukaisesti.

Vaikka opetus on mahdollisimman sukupuolineutraalia eli oppilaiden sukupuoleen kiinnitetään mahdollisimman vähän huomiota, otetaan opetuksessa myös huomioon myös sukupuolisensitiivisyys. Tavoitteena on tunnistaa tyttöjen ja poikien erilaiset tarpeet eri ikä- ja kehitysvaiheissa. Opiskeluolot järjestetään sellaisiksi, että ne sopivat

sekä tytöille että pojille. Molempia sukupuolia tulee myös kannustaa löytämään omat henkilökohtaiset vahvuutensa.

Opintosuoritusten arviointi

Arviointi perustuu aina opetussuunnitelman perusteissa asetettuihin ja maakunnallisessa opetussuunnitelmassa tarkennettuihin tavoitteisiin. Arviointi kohdistuu oppilaan oppimiseen, työskentelyyn ja käyttäytymiseen. Luotettava arviointi edellyttää näiden osa-alueiden monipuolista havainnointia ja dokumentointia.

Oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin. Arviointi toteutetaan maakunnassa yhtenäisin periaattein, jolloin oppilaat ovat samanarvoisessa asemassa.

Maakunnallisia painopisteitä ovat yrittäjämäinen toimintatapa ja osallisuus, jotka huomioidaan arvioinnissa.

Arviointi on oppilaan ikätason mukaista. Arviointi on säännöllistä, monimuotoista ja tavoitteellista. Arvioinnin tehtävänä on ohjata ja tukea oppimisprosessia ja edistää oppimaan oppimista. Itsearviointiin avulla kasvatetaan lapsen ja nuoren itsetuntemusta ja itseluottamusta. Itsearviointiin pitää olla arkipäiväinen osa koulutyötä, realistista, kohtuullista ja ajankohtaista. Vertaisarvioinnissa oppilaat ohjataan arvioimaan yhteistä tai toistensa työskentelyä ja valmiita tuotoksia suullisesti tai kirjallisesti.

Vertaisarvioinnissa voidaan arvioida myös, kuinka ryhmä on saavuttanut asetettuja tavoitteita.

Elämänkatsomus, vakaumus ja mielipide

Syrjintä vakaumuksen perusteella on laissa kielletty. Kiellettyä on myös oman syrjivän käytöksen perusteleminen vakaumuksella. Syrjintä vakaumuksen perusteella tarkoittaa ihmisen elämänkatsomuksellisten arvojen loukkaamista. Koulussa kunnioitetaan ihmisten erilaisia elämäntapoja ja – arvoja. Ilmapiiri on erilaisia vakaumuksia kohtaan avoin ja erilaisiin vakaumuksiin suhtaudutaan yhdenvertaisesti. Koska epäkunnioittava suhtautuminen toisen vakaumukseen saattaa johtua tietämättömyydestä ja ennakkoluuloista, pyritään järjestämään mahdollisuuksia tutustua erilaisiin arvomaailmoihin. Virallisessa tiedotuksessa ja henkilökunnan antamassa neuvonnassa kunnioitetaan erilaisia vakaumuksia ja erilaisia arvopohjia.

Etninen tausta, kansallisuus ja kieli

Etnisestä taustastaan, kansallisuudestaan tai kielestään riippumatta kaikki ovat samanarvoisia. Oppilaiden, henkilökunnan ja vierailijoiden oikeutta etniseen ja kulttuuriseen identiteettiin kunnioitetaan. Rasismia ja etnistä syrjintää ei sallita. Tavoitteena on, että syrjintä ehkäistään jo ennalta. Syrjintätapaukset tunnistetaan ja niihin puututaan välittömästi. Monimuotoisuutta arvostavaa ja keskustelevaa toimintakulttuuria kehitetään sekä tuetaan tasa-arvoista kohtaamista ja vuorovaikutusta. Pyritään huolehtimaan tulkkipalveluista, jotta esimerkiksi koulun ja kodin yhteistyötä

voidaan toteuttaa oppilaan huoltajan äidinkielestä huolimatta. Erilaisia ajattelu- ja toimintatapoja sallitaan ja hyväksytään.

Seksuaalinen suuntautuminen

Koulussa moninaiselle sukupuolen tai sukupuoleettomuuden ilmaisulle ja sukupuoli-identiteetin kehittymiselle ja sen pohtimiselle annetaan tilaa ja aikaa. Oppilaan, henkilökuntaan kuuluvan ja vierailijan seksuaalista suuntautumista kunnioitetaan. Seksuaaliseen suuntautumiseen perustuvaa syrjintää ei sallita. Seksuaalisesta moninaisuudesta kerrotaan ja keskustellaan oppitunneilla osana opetussuunnitelmia ja opetusta.

Seksuaalinen häirintä ja sen ehkäisy

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta. Seksuaalisella häirinnällä luodaan usein uhkaava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Sillä on yhtymäkohtia kiusaamiseen, mutta häirinnän ei tarvitse aina olla ilkeämielistä. Vakavimmillaan häirintä voi muuttua seksuaaliseksi väkivallaksi ja rikokseksi.

Seksuaalinen häirintä voi olla esim.

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä,
- härskejä puheita, nimittelyä, kaksimielisiä vitsejä,
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevaa huomauttelua tai kyselyä,
- pornoaineiston esille asettamista, puhelinsoittoja tai sähköposteja,
- fyysistä koskettelua, seksuaalisväritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia,
- siihen voi liittyä myös seksuaalista väkivaltaa, esimerkiksi raiskaus tai sen yritys.

Kaikkien koulussa opiskelevien tai työskentelevien tulee kohdella toisiaan kunnioittavasti ja tasavertaisesti. Minkäänlaista henkilöön tai ryhmään kohdistuvaa seksuaalista tai muuta häirintää - henkistä tai fyysistä ei suvaita. Jos oppilas on joutunut sukupuolisen häirinnän kohteeksi, tulee tämä ilmaista häiritsijälle ja mikäli tämä ei auta, tulee ilmoittaa asiasta opettajalle tai rehtorille. Tiedon saatuaan koulu ryhtyy poistamaan ongelmaa käytettävissään olevin keinoin. Toimenpiteet valitaan tapauskohtaisesti. Vakavimmat tapaukset ovat aina rikoksia ja niiden selvittely kuuluu poliisille.

Vammaisuus ja terveydentila

Ketään ei tule syrjiä vamman tai terveydentilan perusteella. Ihmisen kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista, on sitten kyse psyykkisestä tai fyysisestä sairaudesta tai vammasta. Oppilaalla (ja henkilökuntaan kuuluvalla) on oikeus päättää, mitä hän kertoo yhteisönsä henkilöille terveydentilastaan tai vammastaan. Asiasta sovitaan aina oppilaan huoltajan kanssa. Koulussa tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyjä tai opiskelupaikka osoitetaan sellaiseen kouluun, jossa erityisjärjestelyt ovat mahdollisia.

Esteettömät kulkureitit merkitään selkeillä opasteilla. Esteettömyys (portaat, hissit, ovet, wc- tilat, valaistus, hälyä ja kaikua vaimentavat materiaalit) varmistetaan suunniteltaessa uusia rakennuksia tai peruskorjattaessa vanhoja tiloja. Ovien avautumismekanismit pyritään suunnittelemaan siten, että kaikki voivat käyttää samoja kulkureittejä.

Mobiililaitteiden häiritsevä ja epäasiallinen käyttö koulussa

Koulun järjestyssäännöissä määrätään matkapuhelinten ja muiden mobiililaitteiden käytöstä oppituntien tai muun opetussuunnitelman mukaisen opetuksen aikana. Järjestyssäännöissä todetaan hyvien tapojen mukaisesta käyttäytymisestä, kuten toisten huomioon ottamisesta, työ- ja opiskelurauhan edistämisestä ja kunnioittamisesta, tervehtimisestä sekä ohjeiden noudattamisesta.

Mobiililaitteiksi voidaan katsoa esimerkiksi älypuhelimet, tablettitietokoneet ja älykellot.

Koulun järjestyssäännöissä ei kielletä mobiililaitteiden tuomista kouluun, mutta järjestyssäännöillä rajoitetaan mobiililaitteiden käyttöä opetuksen aikana.

Järjestyssäännöissä kielletään mobiililaitteen opetusta tai oppimista käyttö oppitunnilla

Välitunneilla mobiililaitteen käyttöä ei kielletä, mutta silloinkin kiusaamiseen sekä häiritsevään tai muuhun epäasialliseen käyttöön koulu puuttuu.

4. Toiminta syrjintä – ja häirintätapauksissa

Häirinnän ja syrjinnän ehkäiseminen

Häirintää ja syrjintää pyritään ennaltaehkäisemään seuraavin toimenpitein:

- Keskustelu luokissa häirintään ja syrjintään liittyvistä asioista (yläkoulussa KiVa-oppitunnit luokanohjaajan tunneilla)
- Yhteisöllisyyden tukeminen ja oppilaiden osallistaminen ennaltaehkäisevään ja kiusaamisen vastaiseen työhön
- Uusien oppilaiden sopeutumisen tukeminen
- Kiusaamistapausten käsittelyyn selkeät toimintaohjeet: yläkoulussa KIVA – toiminnan mukaisesti

Häirintään ja syrjintään puuttuminen

- Ensisijaisena vastuuhenkilönä on aikuinen (opettaja tai kuka tahansa muu henkilökuntaan kuuluva), joka on ensimmäisenä tilanteessa mukana.
- Keskustellaan asianosaisten kanssa ja selvitetään tilanteen kulku
- Kirjataan tapahtuma
- Järjestetään osapuolien välinen kuuleminen ja sovitaan, että ei-toivottu toiminta loppuu ja tehdään selväksi, mitä tapahtuu jatkossa, mikäli sopimus ei pidä

- Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta koulussa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niihin syyllistyneen ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle
- Sovitaan seurannasta
- Ilmoitetaan asiasta vakavuusasteen mukaan koulun oppilashuoltohenkilöstölle, koulukuraattorille jne.
- Suoritetaan mahdolliset rankaisutoimet
- Oppilashuolto huolehtii, että sekä uhri että tekijä saavat tarvitsemansa tuen. Mikäli kyseessä on laajempi ilmiö, päätetään yhteisistä toimintatavoista.
- Jos tilanne toistuu, pyydetään tekijän huoltajat tulemaan koululle ja selvittämään tilannetta ja pohtimaan, mitä tehdään seuraavaksi. Vakavammissa tapauksissa arvioidaan myös lastensuojelun ja poliisin tarve.
- Jos oppilas kokee joutuneensa epäasiallisen käyttäytymisen tai kiusaamisen kohteeksi sosiaalisessa mediassa, hänen tulee kertoa asiasta luotettavalle aikuiselle, kuten huoltajalleen, opettajalle, oppilaanohjaajalle, rehtorille, koulunkäynninohjaajalle, koulukuraattorille, psykologille tai terveydenhoitajalle

Koulujen tulee aktiivisesti arvioida tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista omassa kouluyksikössä. Koulun toiminnan kehittämiseen tähtäävä suunnitelmallinen sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävä työ tehdään aina yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden kanssa. Oppilaiden tulee osallistua koulussa tehtävään suunnitelmalliseen työhön alusta lähtien lasten ikä ja kehitys huomioiden. Kunkin koulun velvollisuus on selvittää miten oppilaat kokevat tasa-arvon toteutuneen omassa koulussaan. Kartoitusta oppilaitoksen todellisen ja ajantasaisen tasa-arvotilanteen kartoittamiseksi voidaan tehdä oppilaiden tai opiskelijoiden sekä opetushenkilöstön keskuudessa esimerkiksi kirjallisen kyselyn avulla. Lapsen ikä ja kehitys huomioiden voidaan vaihtoehtoisina tapoina käyttää myös keskustelua, piirtämistä/maalaamista, esittäviä tapoja jne.

Kysely voidaan toteuttaa erillisenä tai osana muuta koulussa toteutettavaa kyselyä. Kartoituksessa voidaan kysyä esimerkiksi koulun vuorovaikutus- ja toimintakulttuurista, koulun ilmapiiristä, opetuksesta, opinto-ohjauksesta, oppimateriaaleista, seksuaalisesta ja sukupuolen perusteella tapahtuvasta häirinnästä sekä toiveista ja kehittämisideoista tasa-arvon edistämiseksi. Tasa-arvokysymyksiä on hyvä myös käsitellä oppitunnilla tai esimerkiksi teemapäivän puitteissa. Koulussa tehdyn kartoituksen perusteella sovitaan kehittämiskohteet ja mahdollisimman konkreettiset toimenpiteet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Ne voidaan kirjata vuosisuunnitelmaan. Yhdessä sovittujen toimenpiteiden lisäksi on hyvä myös nimetä toimijat, toimenpiteet, vastuuhenkilöineen sekä aikataulu valittujen epäkohtien poistamiseen.

Kouluilla pitää olla osana koulujen oppilashuoltosuunnitelmaa ajan tasalla oleva suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä.

5. Alavuden yläkoulun oma osuus

Määritelmät kertauksena:

Tasa-arvolla viitataan Suomen lainsäädännössä eri sukupuolten väliseen tasa-arvoon sekä sukupuoli-identiteetistä ja sukupuolen ilmaisusta johtuvan syrjinnän poistamiseen.

Yhdenvertaisuudella tarkoitetaan samanarvoisuutta eri ihmisryhmien välillä. Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän sukupuolen, sukupuoli-identiteetin, sukupuolen ilmaisun, iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntaututumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Näitä kutsutaan syrjintäperusteiksi.

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakien perusteella häirintä on kiellettyä mihin tahansa syrjintäperusteeseen liittyen. Kenenkään ihmisarvoa ei saa halventaa tai nöyryyttää, eikä luoda henkilöä tai ihmisryhmää kohtaan uhkaavaa, vihamielistä tai hyökkäävää ilmapiiriä

1. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus Alavuden yläkoulussa

Yhdenvertaisen ajattelun tulisi näkyä Alavuden yläkoulun arjessa oppilaiden ja opettajien sekä koulun muun henkilökunnan jokapäiväisessä toiminnassa. Oppilailla ja opettajille on vaikutusmahdollisuus koulumme tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvissä asioissa vuosittain tammi-helmikuussa tehtävällä *Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyllä*. Tämä kysely on toteutettu vuodesta 2016 asti sekä oppilailla että opettajilla ja ohjaajilla (eri kysymykset). Kysely on ollut tähän asti vain *Tasa-arvokyselyn* nimellä, mutta se päivitetään tänä syksynä käsittelemään laajemmin yhdenvertaisuutta. Kyselyssä ei ole toistaiseksi ollut mukana koulun muu henkilökunta. Kyselystä tehdään lukuvuosikohtainen yhtenäinen kooste, joka päivitetään tämän luvun alla olevaan kohtaan 2. Sen pohjalta päivitetään kohtaa 3, josta löytyy suunnitelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi koulussa. Kyselyn tulosten perusteella tehdään parannusehdotuksia ja nostetaan esiin kehittämiskohteita sekä laaditaan konkreettisia toimenpiteitä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Kyselyn lisäksi tukioppilaat ja oppilaskunta ovat mukana arvioimassa koulumme tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen arjen toteutumista sekä suunnittelemassa toimia ja tapahtumia tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi.

Opettajien ja ohjaajien sekä muiden Alavuden yläkoulun henkilökuntaan kuuluvien tulee edellyttää oppilailta samoja asioita riippumatta oppilaan sukupuolesta. Arvioinnin tulee olla oikeudenmukaista ja tasapuolista: arvioinnin perusteet määritellään voimassa olevassa opetussuunnitelmassa. Sukupuoli ei saa vaikuttaa oppilaan opintosuoritukseen tai sen arviointiin. Monipuolisilla oppimismenetelmillä ja oppimisympäristöillä sekä eri verkostojen yhteistyöllä lisäämme sukupuolten välisen tasa-arvoisuuden edistymistä. Jokaista oppilasta koskee myös samat säännöt ja velvollisuudet sukupuolesta riippumatta. Koulumme aikuisten tulisi pyrkiä tunnistamaan omat rakenteelliset asenteensa eri sukupuolia kohtaan. Opetuksessa ja koulun muussa toiminnassa tulisi pyrkiä irti sukupuolen mukaisesta erottelusta. Oppilaiden ryhmittelylle sukupuolen mukaan ei ole tarvetta, ellei sille ole erityistä perustetta (esim. uimaopetus). Koulun henkilökunnan tulee toimia hyväksyvästi kaikkia sukupuolia kohtaan ilman ennakkoluuloja tai väheksyntää. Opettajien tehtävä

on huolehtia, että opetustilanteessa ei ole mitään sukupuolta tai mitään ihmisryhmää syrjivää käyttäytymistä. Syrjivään käyttäytymiseen tulee aina puuttua, ja myös oppilaita rohkaistaan puuttumaan epäkohtiin ja osallistumaan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen.

Koulussamme toimii KiVa-tiimi, mikä omalta osaltaan edistää oppilaiden välistä yhdenvertaisuutta sekä puuttuu kiusaamis- ja syrjintätilanteisiin. Koulumme opettajat, ohjaajat, KiVa-tiimi ja rehtori sekä muu henkilökunta puuttuvat kiusaamistilanteisiin sekä muihin epäkohtiin aina niitä huomattaessaan tai niiden tullessa henkilökunnan tietoon. Jokaisen oppilaan huoli kuullaan aidosti ja hänet kohdataan omana arvokkaana yksilönään. Myös oppilaiden hyvät kuulumiset ovat opettajille ja muille koulun aikuisille tärkeitä. On tärkeää, että koulun aikuiset eivät omalla henkilökohtaisella mielipiteellään ylläpidä sukupuolittunutta tai muutoin syrjivää tai rasistista käytöstä. Yhdenvertaisuutta edistäviä teemoja tuodaan säännöllisesti esille myös aamunavauksissa. Koulun aikuiset toimivat esimerkkinä oppilaille hyvästä ja kunnioittavasta käytöksestä jokaista yksilöä kohtaan.

Välituntien valvonnassa on jokaisen opettajan ja ohjaajan vastuulla puuttua huomiota herättävään tilanteeseen - myös silloin kun opettaja tai ohjaaja ei itse ole virallisessa valvontavuorossa, mutta näkee tai kuulee tilanteen. Koulumme pyrkii huolehtimaan, että välituntivalvoja on riittävästi, näin takaamme oppilaille turvalliset välitunnit.

Jokaisella nuorella on yhdenvertainen mahdollisuus koulumme tukipalveluiden käyttämiseen ja koulun aikuiset kannustavat ja ohjaavat heitä käyttämään niitä. Jokaisella 8. luokan oppilaalla on myös mahdollisuus hakea JOPO-opetukseen. Ammatinvalinta-prosessissa ja tulevaisuuden pohdintoissa koulumme opettajat sekä ohjaajat rohkaisevat nuoria tutustumaan aloihin monipuolisesti jaottelematta koulutus- ja uratarjontaa sukupuolen mukaan. Oppilaanohjaajat ohjaavat nuoria laajasti kohti jatko-opintoja heidän vahvuutensa, kiinnostuksensa ja mahdolliset rajoitteet (esim. terveydentila) huomioiden. Oppilaan sukupuoli ei saa vaikuttaa ohjaukseen.

Häirinnäksi määritellään tilanne, jossa luodaan esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen, alkuperään, vammaisuuteen tai muuhun tasa-arvo- tai yhdenvertaisuuslaissa säädettyyn syrjintäperusteeseen liittyvä toista henkilöä halventava, nöyryyttävä, uhkaava, vihamielinen tai hyökkäävä ilmapiiri. Häirintä voi ilmetä asiattomana vihjailuna ja loukkaavana käytöksenä sanoin tai teoin. Häirintää voi olla kirjoitettujen ja puhuttujen sanojen ja ilmaisujen lisäksi ihmisarvoa loukkaavan materiaalin esittäminen verkossa tai sosiaalisessa mediassa. Vähemmistöön kuuluminen lisää häirinnän riskiä merkittävästi.

Seksuaalisella häirinnällä tarkoitetaan sanallista, sanatonta, fyysistä tai muuta seksuaalista ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan henkistä tai fyysistä koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta erityisesti luomalla uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Seksuaalinen häirintä ja väkivalta aiheuttavat inhimillistä kärsimystä. Häirintä ja väkivalta vaikuttavat käsityksiin omasta kehosta ja läheisyydestä, ihmissuhteista ja omasta seksuaalisuudesta. Väkivalta aiheuttaa usein erilaisia fyysisiä ja psyykkisiä terveysongelmia. Henkilö voi kärsiä pelkotiloista, ja asiaan saattaa liittyä myös kiusaamista ja kiristämistä.

Seksuaalinen häirintä voi olla esimerkiksi

- vihjailevia eleitä tai ilmeitä
- härskejä puheita, nimittelyä tai kaksimielisiä vitsejä
- vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevia huomautuksia tai kysymyksiä

- pornoaineiston esille asettamista
- seksuaalisesti värittyneitä yhteydenottoja tai toimintaa sosiaalisessa mediassa
- fyysinen ei-toivottu käytös ja kosketus: sively, puristelu, taputtelu, kouriminen tai muu koskettelu esimerkiksi sukuelimiin, pakaroihin, rintoihin tai reisiin
- seksuaalisväritteisiä ehdotuksia tai vaatimuksia
- pakottaminen seksuaaliseen tekoon, joka loukkaa itsemääräämisoikeutta
- pakottaminen seksuaalisen materiaalin katsomiseen tai seksiin
- seksuaalista väkivaltaa.

Jos oppilas on kokenut mitä tahansa häirintää tai syrjintää, yhteyshenkilöinä asian selvittelyssä voivat toimia

- luokanohjaaja/muu opettaja/KiVa-tiimin opettaja
- oppilaanohjaaja
- rehtori/vararehtori
- kouluterveydenhoitaja/koulukuraattori/merkkari/psykologi

Henkilöstön osalta yhteyshenkilöinä toimivat

- rehtori
- työsuojeluvaltuutettu/pääluottamusmies.

Alavuden yläkoulussa häirintää selvitetään myös osana KiVa-tiimin järjestämää kiusaamiskyselyä kahdesti lukuvuodessa. Luokanohjaajan tunneilla käsitellään lukuvuoden mittaan kyselyistä tai ympärillä esiintyvistä ajankohtaisista ilmiöstä nousseita teemoja. Häirintää ja seksuaalista häirintää kokeneen tai sitä havainneen on tärkeää kertoa havainnoistaan tai kokemuksistaan jollekin koulun henkilökuntaan kuuluvalle, jotta asiaa voidaan käsitellä. Myös huoltajat voivat ilmaista henkilökunnalle huolensa oppilaan seksuaalisesta häirinnästä. Kyselyistä tai muista yhteydenotoista nousseet huolenaiheet hoidetaan KiVa-tiimin valtakunnallisten ohjeiden mukaisesti yhteistyössä opiskeluhuoltoryhmän kanssa.

2. Kevään 2025 Tasa-arvokyselyn tuloksia

Kysely toteutettiin 15.-16.1.2025. Kyselyn vastausten pohjalta on luotu seuraavanlainen koonti, mistä on luettavissa oppilaiden oma näkemys koulumme tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteesta. Kyselyyn osallistui 213 oppilasta (koulussamme on noin 300 oppilasta).

1. Suurin osa oppilaista (85,9 %) oli sitä mieltä, että koulussamme jokainen saa olla oma itsensä aina/usein.
2. Vastaajista suurin osa oli sitä mieltä, että sukupuoli ei vaikuta opintasuoritusten arviointiin, eikä opettajien suhtautumiseen heihin.
3. Oppilaista suurin osa (73,2 %) oli sitä mieltä, että opettajat eivät aseta erilaisia vaatimuksia sukupuolesta riippuen harvoin/ei koskaan.
4. Oppilaista suurin osa (75,1 %) koki, että kaikkia kannustetaan koulussamme yhtä paljon sukupuolesta riippumatta aina/usein.
5. Vuoden aikana 11,3 % oppilaista oli havainnut tai kokenut häirintää.
6. Häirintään liittyvien jatkokysymysten (9-18) vastausten vaihtoehtona oli kohta ”en ole kokenut häirintää”. Tulosten analysointi oli tämän vuoksi selkeämpää.
7. Kaksitoista oppilasta oli kokenut henkilökohtaisesti häirintää. Kahdeksan oppilasta koki, että häirintä oli tapahtunut somessa.
8. Oppilailla oli mahdollisuus kirjoittaa, millaista häirintä on ollut. Esimerkkejä avoimista vastauksista: haukkuminen/nimittely, alastonkuvien lähettely, kiusaaminen netissä, salakuvaaminen koulussa ja raiskaus.
9. Vastauksista ilmeni, että oppilaat eivät aina kerro häirinnästä syylliselle tai henkilökunnalle.
10. Kaksitoista oppilasta oli sitä mieltä, että häirintään syyllistyi toinen oppilas ja kaksi oppilasta oli sitä mieltä, että häirintään syyllistyi koulun henkilökuntaan kuuluva.
11. Kuusitoista oppilasta koki, että koulu ei ollut ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin saatuaan tiedon häirinnästä ja kolmen vastaajan mielestä häirintä ei ollut loppunut, vaikka siitä oli kerrottu. Neljä oppilasta oli syyllistynyt omasta mielestään itse häirintään.
12. Vastaajista 74,7 % koki saaneensa tarpeeksi tietoa sukupuolten tasa-arvosta aina/usein ja oppilaat eivät olleet kokeneet, että omasta sukupuolesta olisi ollut haittaa koulussa.
13. Suurin osa oppilaista ei käyttäytyisi toisin, vaikka olisivat toista sukupuolta.
14. Suurin osa oppilaista (72,8 %) oli sitä mieltä, että koulussamme esiintyy harvoin/ei koskaan syrjintää.

15. Oppilailla oli kyselyn lopuksi vielä mahdollisuus täydentää vastauksiaan sanallisesti. Esimerkkejä oppilaiden kommentoimista aiheista: seksuaalivähemmistöjen huono kohtelu, kiusaaminen uskonnon ja harrastusten vuoksi, töniminen, ahdistelu sekä rasismi.

3. Suunnitelma tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden parantamiseksi edellisen lukuvuoden, tasa-arvokyselyn sekä yleisten huomioiden pohjalta

Kasvatuksen ja koulutuksen järjestäjän on poistettava yhdenvertaisuuden toteutumista estävä häirintä. Tasa-arvon toteutumiseksi on kiinnitettävä erityisesti huomiota opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintasuoritusten arviointiin, sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen.

Koulun tulee sitoutua puuttumaan kaikenlaiseen syrjintään, kiusaamiseen sekä häirintään kouluyhteisön tasolla oppilaista henkilökuntaan. Koulumme henkilökunnalla on yhteiset säännöt ja velvollisuus toimia esimerkkinä oppilaille. Tunnustamme ja hyväksymme ihmisten erilaisuuden. Pyrimme lisäämään oppilaiden tietoisuutta kaikesta tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvistä asioista. Hyväksymme itsemme ja muut. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on tavoitteellista toimintaa ja eri verkostojen välistä vuorovaikutuksellista yhteistyötä.

Aikaisemmassa suunnitelmassa vuodelta 2021-2022 tavoitteena oli oppilaiden välisen seksuaalisen häirinnän kitkeminen. Tavoitteen toteutumista on nyt arvioitu vertaamalla vanhoja kyselyjä uusimpaan kyselyyn. Tuoreimman kyselyn tuloksissa seksuaalista häirintää ei esiinny niin paljo kuin vuonna 2021-2022. Kysymyksenasettelu ja häirinnän määrittely on kyselyssä kuitenkin epäselvä, joten johtopäätöksiä tuloksista on vaikea vetää. Kevään 2026 kyselyyn täytyy muotoilla tarkennuksia häirinnän muotojen osalta selkeämmän tiedon saamiseksi.

Lukuvuonna 2021-2022 useilta yksittäisiltä oppilailta oli tullut opettajien tietoon nimittelyä sekä syrjintää seksuaalisen suuntautumisen tai sukupuoli-identiteetin vuoksi. Yhä edelleen joidenkin oppilaiden tunti- tai käytäväkommenteista kuvastuu vihamielisyys sukupuolten moninaisuutta ja sen ilmentämismuotoja kohtaan. Koulussa ei ainakaan vielä ole onnistuttu kitkemään loukkaavaa huutelua tai kommentointia kokonaan pois, mutta asian suitsimiseksi kaksi vuotta sitten otettiin käyttöön 'syrjivä käytös' Wilma-merkintä osana kurinpitäjärjestelmää. Homottelu ja n-sanan käyttö ovat merkinnän käytön myötä kuitenkin merkittävästi vähentyneet.

Vaikka yleisesti ottaen vähemmistöjen asema koulussamme näyttää hivenen kolmessa vuodessa parantuneen, opettajien ja ohjaajien tulee tiedostaa, että erityisesti valtaväestöstä poikkeava seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti ja ihon väri herättävät joissakin koulumme nuorissa ärtymystä ja negatiivista suhtautumista. Niihin tilanteisiin, joissa tämä tulee ilmi, pitää aina puuttua napakasti sovituin seuraamuksin (vähintään Wilma-merkintä). Opettajien ja ohjaajien tekemien huomioiden mukaan oppilaiden empatiakyky ja erilaisin tavoin itseään näkyvästi ilmaisevien persoonien arvostus on vuosien varrella vähentynyt nuorten keskuudessa.

Opettajia ja ohjaajia on tärkeä kouluttaa tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen liittyvissä asioissa, jotta jokainen hallitsee termistön ja saa tietotaitoa erilaisiin tilanteisiin. Joka lukuvuosi tehtävillä Kouluviihtyvyyskyselyllä ja Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyllä kartoitamme opettajien ja ohjaajien tietoa ja ymmärrystä koulumme nuorten kohtaamista tilanteista ja oppilaiden välisistä

suhteista. Pyrimme kutsumaan koululle ulkopuolisia puhujia aiheeseen liittyen avartaaksemme kouluyhteisömmme ajatusmaailmaa. Osallistamme nuoria mukaan löytämään keinoja tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Oppilaskunnan ja tukioppilastoiminnan aktiivisuus lisää koulumme suvaitsevaista ilmapiiriä.

Myös vanhempien ja huoltajien osallisuus on tärkeää, jotta tasa-arvoinen ja yhdenvertainen arki voi koulussamme toteutua. Yläkoulun vanhempainyhdistys YLVA toimii yhteistyössä koulun kanssa ja on mukana edistämässä oppilaiden hyvinvointia ja kouluviihtyvyyttä. Arvomaailmakeskustelu niin kodeissa kuin koulussa on tärkeässä osassa erilaisuuden hyväksymisessä. Kannustamme koulussamme toisen ihmisen kunnioittamiseen ja arvostamiseen sekä kohteliaisuuteen toista ihmistä kohtaan. Yhdessä teemme koulustamme hyvän paikan, jossa kehittää omaa tietoisuuttaan tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistävän arjen osalta.

Alla on tukioppilaiden ja opettajien laatimat muistilistat niin henkilökunnalle kuin oppilaillekin siitä, miten voimme yhdessä rakentaa turvallista koulua:

MUISTILISTA KOULUN HENKILÖKUNNALLE

- Tervehdin, kiitän ja pyydän anteeksi.
- Olen aito ja helposti lähestyttävä.
- Kannustan hyvään käytökseen.
- Kehun ja annan positiivista palautetta.
- Kannustan ja ohjaan oppilaita käyttäytymään sovittujen sääntöjen mukaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.
- Kannustan oppilaita osallisuuteen koulussamme.
- Puutun jämäkästi epäasialliseen käytökseen ja kiusaamiseen sekä kaikenlaiseen häirintään ja huuteluun.
- Rakennan oppilaiden keskinäistä luottamusta.
- Huolehdin, että kukaan ei jää yksin.
- Ohjaan ryhmien ja parien muodostamista.
- Suunnittelen istumajärjestyksen.
- Arvioin oppilaita oikeudenmukaisesti.
- Puhun arvostavasti ja kunnioittavasti.
- Korostan kodin ja koulun välistä yhteistyötä.
- Otan huomioon perheiden moninaisuuden sekä yksilölliset tarpeet.
- Huolehdin, että oppilaita kuunnellaan ja arvostetaan.
- Kehitän osaamistani kasvattajana sekä tasa-arvoisen ja yhdenvertaisen kouluarjen edistäjänä.

MUISTILISTA KOULUMME OPPILAILLE

- Tervehdin, kiitän ja pyydän anteeksi.
- Olen hyvä esimerkki hyvästä käytöksestä.
- Annan muille positiivista palautetta.
- Tuen ja autan toisia.
- Rohkaisen kaikkia osallistumaan.
- En hyväksy syrjintää, kiusaamista enkä epäasiallista käytöstä.
- Olen luottamuksen arvoinen.
- Huolehdin, ettei kukaan jää yksin.
- Pidän kiinni sovituista säännöistä.
- Tulen toimeen kaikkien kanssa.
- Kunnioitan toisia.
- Pidän kaikkia samanarvoisina ihon väristä, seksuaalisesta suuntautumisesta, sukupuolesta ja perhetaustoista riippumatta.

LISTA HÄIRINTÄÄN PUTTUMISEN JA ENNALTAEHKÄISYN KÄYTÄNNÖN KEINOISTA

Toiminta/ennaltaehkäisy	Toimenpide	Vastuutaho	Arviointi	Tarkistus
Jokaisessa luokassa keskustellaan häirintään liittyvistä asioista	Luokanohjaajille oma paketti, joka vedetään jollakin lukuvuoden lo-tunneista	KiVa-tiimi valmistelee lo-tunnin ohjelman + lo	Opettajien ja oppilaiden palaute, kyselyt	
Uusien oppilaiden huomioiminen sopeutumisessa kouluun	Esim. rehtorin puhe yhdenvertaisuudesta lukuvuoden alussa	Rehtori tai muu koulun aikuinen	Henkilökunnan ja oppilaiden palaute	
Koulun yhteishengen lisääminen	Ystävällisyyteen ohjaaminen ja yhteiset, syrjinnästä vapaat tapahtumat	Oppilaat, oppilaskunta ja tukarit, opettajakunta ja rehtori	Henkilökunnan ja oppilaiden palaute	
Säännölliset yhdenvertaisuus-aiheiset oppitunnit	Lo-tunnit	KiVa-tiimi valmistelee lo-tunnin ohjelman + lo	Opettajien ja oppilaiden palaute, kyselyt	
Syrjivä nimittely, esim. homottelu, ulkonäköön tai kansallisuuteen kohdistuvat	Puhuttelu ja Wilma-merkintä	Asian havainnut aikuinen	Kyselyt, havainnot	

häirintä tai häirintä muun oppilaaseen liittyvän syyn perusteella.				
Toistuva syrjivä käyttäytyminen tai muu häirintä	Lo selvittää -> toistuva ohjataan KiVa-tiimille, joka lähettää viestit syrjintää/häirintää kokeneen ja tekijän koteihin. Jatkuessaan jälki-istunto. Henkilö, joka ei lopeta syrjintää/häirintää, ohjataan kuraattorille.	Lo/KiVa-tiimi, väkivaltilanteissa rehtori. Kuraattori	Seurantakeskustelut syrjityn/häirityn kanssa	
Opettajan oppilaaseen kohdistama häirintä	Tieto rehtorille	Rehtori	Seuranta	
Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysely	Kysely tehdään Wilmassa	Turvallisuustiimi	Kyselyn tulosten käsittely opettajien kanssa -> suunnitelman päivitys	

Lähteet

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) ja sen muutos (1329/2014) Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325
Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Tasa-arvotyö on taitolaji, Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa, OPH 2015:15